

תורה ומידות טובות

פרשת וארא | עלון מספר 213 | כניסת שבת: 16:43 (לנוהגים 40 דק' 16:23) | יציאת שבת: גאונים: 17:35 ר"ת: 18:08

אורחות חיים

בשנת תרמ"ט נתפנה כסא הרבנות בעיר המעטירה אוסטראווצא, בתחילה פנו ראשי העיר אל הרה"ק ר' גרשון חנוך העניך מראדזין זצוק"ל, ורצו לשים אותו אלוף לראשם.

הוא נענה להם ונסע לשם, והשתהה בעירם לערך ד' שבועות וחזר לביתו. אח"כ הודיעם במכתב, שאינו רוצה לקבל עליו משרת הרבנות בעירם, כי אמנם אוסטראווצא היא עיר חכמים וסופרים, אבל מנהיגי העיר הם אנשים תקיפים והתנהגותם לא שיצטרך להילחם עימם במחלוקת לשם שמים, וזה יגרום לו הרבה ביטול תורה.

אחרי זה פנו להרה"ק ר' מאיר יחיאל מאוסטראווצא זצוק"ל שנתקבל לרב בהסכמת כל העיר. כאשר סיפרו לו על המכתב של הרה"ק מראדזין, ענה ואמר: דוד המע"ה בהספדו על שאול המלך אמר "ללמד בני יהודה קשת" (שמו"ב פ"א, י"ח) וקשה מה ענין זה להספדו של שאול?! ועוד מדוע דוק קשת ולא כלי זיין אחר?!

אך הענין הוא, כי טבע הקשת כל מה מכופפים אותו יותר הוא יורה יותר לרחוק. ורצה דוד המע"ה להראות בזה דרך חדשה, כי להכניע את השונאים אין טוב כמו שעשה שאול שהכניעם בגבורה כמו שעשה לנוב עיר בכהנים ולגבעונים, רק הכלי זיין היותר טוב הוא הקשת, זו מידת הענוה, דכל מה שאדם ישפיל את עצמו יותר נכניעים שונאיו מלפניו. כמו שאמר הכתוב (משלי לז, לז) "ומושל ברוחו מלוכד עיר", בזה שהוא מושל ברוחו, בזה עצמו הוא לוכד את העיר.

וכן נתקיימה בו בגודל ענותנותו היו הכל נכניעים לפניו ביראת כבוד, ושולם היה לו כל הימים. (נדך למונים)

מענייני הפרשה

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

וידבר א-לקים אל משה ויאמר אליו אני ה' ו, ז. הסבירו המפרשים, דהנה הצדיקים מקבלים על עצמם יסורין בשביל כלל ישראל. כמו שמצינו אצל רבינו הקדוש (ז"מ פס). וכן מצינו (גיטין נו). ברבי צדוק שישב בתענית ארבעים שנה, כדי שלא יחרב בית המקדש. וכן בצדיקים שבכל דור ודור. וכמו שנאמר (משלי י, ז) "תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה".

והנה הקב"ה דיבר עם משה רבינו קשות, ובודאי שזה היה בשבילו יסורים קשים, וזה עצמו גרם, שעל ידי זה יקל הקב"ה מהיסורים והעינויים שהיו לבני ישראל. וזהו כונת הפסוק: "וידבר אלקים אל משה", שדיבר אתו קשות במדת הדין, ועל ידי זה "ויאמר אליו אני ה'", שיתנהג עם בני ישראל במדת הרחמים.

וידבר א-לקים אל משה ויאמר אליו

אני ה' ו, ז. פירש רש"י, שדיבר אתו משפט, על מה שאמר לו בפרשה הקודמת (לעיל ה, כז): "למה הרעותה לעם הזה". והנה ידוע ש"וידבר", זה קשות, וכמו "דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות" (נלאשית, מז, ל). וגם שם "א-לקים" הוא מידת הדין.

והוקשה לרש"י, מדוע הקב"ה דיבר אתו רק קשות, דהיינו גם "וידבר" וגם "אלקים", ששניהם הם לשון קושי ומידת הדין, ועל זה מתרץ רש"י, שכיון שמשם רבינו דיבר קשות עמו, ואמר לו "למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתיני", לכן גם הקב"ה דיבר עמו קשות.

ושמעתי רמז לזה מאאמו"ר זצוק"ל, שאמר בשם ראש הישיבה הרה"ג עזרא עטייה זצוק"ל, שנאמר (תהלים סז, יז): "אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי כי עז לאלקים". דהיינו, שהוקשה לו "אחת דבר אלקים", פעם אחת אנו מוצאים שמדבר קשות, כמו: "ויאמר אלקים", שאחד לשון רכה "ויאמר", ואחד לשון קשה "אלקים". או: "וידבר ה'", שה' היא מידת הרחמים.

אבל "שתיים זו שמעתי", שדיבר אתו קשות פעמיים, גם "וידבר", וגם "אלקים"? על זה אומר הפסוק: "כי עז לאלקים", כיון שמשם רבינו דיבר עוז עם אלקים, שאמר לו למה הרעותה לעם הזה, לכן הקב"ה דיבר עמו קשות.

איתא במדרש (שמות לכה ו, ז), רבי יוסי ב"ר חנינא אומר, "וידבר אלקים" על המצרים, "אני ה'" על ישראל. הסבירו המפרשים, שכאשר עמד הקב"ה להביא עשר מכות, ואת היד החזקה שבים-סוף על המצרים, ולהביא גאולה על ישראל, ואת רוב חסדיו, שיצאו משם ברכוש גדול, וביזת הים, היה נחוץ שלא יהיה על עם ישראל שום קטרוג. אולם לשרו של מצרים היה מקום לקטרוג, והלא הללו עובדי עבודה זרה, והללו עובדי עבודה זרה. אמנם, כיון שלאחר שליחותו הראשונה של משה רבינו אל פרעה הוכבד קושי השעבוד, ואמר פרעה: "מי ה' אשר אשמע בקולו, לא ידעתי את ה'", שוב לא היה יכול שרו של מצרים לקטרוג על ישראל, שהרי מרד פרעה בגלוי במלכות שמים, ועל ידי זה יכל אז הקב"ה, להביא הפורעניות על המצרים, ואת החסדים על ישראל.

ובזה מפרשים את סמיכות הפרשיות שמות - וארא, שבפרשת שמות נאמר (לעיל ה, כג): "ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך", הרי בזה בעצמו, שמאז שבא משה רבינו אליו הכביד יותר קושי השעבוד ועבודת הפוך, מרד בזה פרעה במלכות שמים, ואותו הדבר עצמו, היה הגורם לסלק המקטרוגים מעל ישראל.

ועפ"י יובן שזהו שאמר לו הקב"ה: "עתה תראה אשר אעשה לפרעה", דעכשיו כבר לא יהיה שום פתחון פה לשרו של מצרים. ולזה אמר המדרש, וידבר אלקים על המצרים. אני ה' על ישראל, שעכשיו כבר יכול הקב"ה להביא הדינין על המצרים, ואת החסדים על עם ישראל.

עוד אפשר לפרש, על פי דברי רש"י על הפסוק ו, ז: "וידבר א-לקים אל משה", דיבר אתו משפט, על שהקשה לדבר "למה הרעותה לעם הזה".

וע"ז אמר לו הקב"ה, שקושי השעבוד יביא תועלת רבה: ראשית, טובה לישראל, שעל ידי זה יושלם הקץ מהר ויחיש את הגאולה. שנית, המצרים יבואו על עונשם, על מה שהוסיפו לענות ולרדות את עם ישראל.

ועפ"י יובנו דברי המדרש: אלקים על מצרים, לייסר אותם במשפטים גדולים. וה' על ישראל, לרחם עליהם, להוציאם במהרה מחשכה לאור גדול.

אנו מתעתדים להוציא לאור ספר שו"ת נפלא של מורנו הרב

הגאון הגדול ר' יעקב נסים עטייה שליט"א

לכל המעוניין לסייע ולהקדיש להצלחה רפואה ולהבדיל לע"נ נא ליצור קשר בטלפון:

054-8416719

דעת גדולי רבותינו

היה זה בשעת ערב

מוקדמת, עת צלצל מכשיר הסלולרי של הרב א. ועל הצג הופיע שמו של המלמד של בנו מושי היקר. הרב א. נחפז לענות, ולאחר דברי שלום ונימוס, נאנח המלמד והנחית מכה אנושה על לבו של האב: 'בקשר לבנך מושי, המידות והיחס לחברים בסדר גמור. אבל בכל הנוגע ללמידה - אני מרגיש שהוא פשוט לא קולט. אני מביט בפתקאות שהוא משיב לי מדי יום ראשון, ורואה שגם אתה מבחין בכך. אינני יודע מה לומר, אולי כדאי לפנות לעזרה מקצועית...'

הרב א. שמע את הדברים, ולבו חישב להישבר. עוד באותו ערב גמר אומר יחד עם רעייתו, להשקיע בהן כל סכום שיידרש, לעשות כל מה שמאפשר. אפשרי. הילד נשלח לאבחון מקצועי, המסקנות היו לא פשוטות, והוא החל בסבב ביקורים אצל מטפלים מקצועיים - בניסיון למצוא דרך להעניק לו יכולת ללמוד, לקלוט ולהבין. כמה עצוב, מאכזב וכואב היה, לגלות שאין כל התקדמות. כל המאמצים עולים בתוהו, סכומי העתק יורדים לטמיון, הילד לא מתקדם ולו צעד אחד. ליבם של ההורים נשבר לרסיסים, התקווה הגדולה לראות את בנם עולה ומתפתח בתורה הולכת ומתנפצת מול עיניהם. הילד פשוט לא מבין, לא קולט, לא מצליח להפנים את החומר הלימודי, וכל עזרה מקצועית - לא מנצחת את קשייו הרבים! חולף עוד יום, עוד שבוע, ועוד חודש. שנת הלימודים בעיצומה, הילד כבר פסק מללכת לטיפול מקצועי - שכן ניכר שאין לו כל תוצאות. תחת זאת הוא יושב בכיתה ובוהה באוויר, מנסה להקשיב ולהבין - אך ללא הצלחה. ההורים כבר פכרו ידיהם בייאוש, המלמד חש שניסה לעשות הכל, מסתבר שיש בעיות קשה למצוא אדם שיכול להושיע מהן...

ואז, בהפתעה מוחלטת, ערב אחד צלצל שוב הסלולרי של הרב א. ושוב המלמד על הקו: 'תגיד', פתח כמתנשף ללא גיונוני נימוס מרובים, 'מה היה

להתנתק, אבל הוא

החליט בכל הכח, בעוד ובתעצומות, והתנתק מהמכשיר בגבורה עילאית - כדי לשמור את עינוי! ובכדי להחזיק מעמד, מדי ערב, נהג האב להביט בפתקית הקטנה, ולקבל כוחות ואנרגיות ליום נוסף של מאבק עוצמתי למען קדושת עינוי. ואחר כך, התפלל בשקט תפילה קצרה ודומעת לבוא עולם, כי הודות לעמלו למען קדושת עינוי, יזכה לברכה בעמלו למען הצלחת ילדיו. זה הכל: שתי דקות יומיות של התחזקות למען קדושת העיניים, ואחר כך דקה של תפילה כי העמל בשמירת העיניים - פעניק לו הקלה ב'עמלנו אלו הבנים'. רשוואה פשוטה, אותה ביקש בתחנונים... וראו זה פלא, 40 יום, בדיוק! - מהלילה בו החל בהנהגה הזו, וכמובן - במשך 40 הימים הללו שמר את עינוי מכל משמר, קיבל את שיחת הטלפון הנרגשת מהמלמד.

בעיניו ראה, בעיניים הזכות והטהורות שהתקדשו בארבעים יום של מלחמה על קדושת העיניים, בעיניים הללו זכה וראה את ברכת ה' לשומרי העיניים, את המהפך שחל בנפש בנו. המלחמה עודה ניטשת, מדי יום ויום. לאב שזכה לראות את הנס במו עינוי היא אולי קצת יותר קלה, אך כולנו יכולים ללמוד ממנו אחים יקרים, הסתכלות אסורה עלולה להיתפס כהנאה, אבל היא מגושמת, רעילה, ארסית, מזיקה, מלוכלכת, מלאת הפסדים ומעמיסת קשיים.

מנגד - שמירה על קדושת העיניים, כן - גם ברחוב, גם בדרכים, גם מול מכשירים, גם מול עיתונים, גם בחופשות וגם בימי שגרה - היא הדרך המבטיחה חיים מאושרים וטובים, ואת הגשמת החלום הגדול מכולם - נחת מילדינו! הבה נאמץ את שמירת העיניים, הבה נשמור עליהן מכל משמר, כמו על שני יהלומים יקרים מפז. הרי הילדים הם הדבר הכי יקר לנו, אנו מוכנים לעשות הכל למענם. הבה נעניק להם גם את זה, נסגור עבורם פוליסת ביטוח להצלחתם בחיים - בשמירה על העיניים, בפיקוח הדוק על מה שעובר בשערי העפעפיים. כך נבטיח להם צמיחה והתפתחות מיטבית, ולעצמנו נבטיח רוב נחת דקדושה! (הרב אשך קובלסקי שלי"ט)

הדבר האחרון שעשיתם? הרי אמרת לי שהוא זנח כבר את הטיפול המקצועי, שכבר הרמתם ידיים. והנה - בתקופה האחרונה אני מזהה שינוי דרסטי, פשוט מהפך! התחלתם טיפול חדש? אולי סירופ טבעי להגברת הריכוז? - שאל המלמד בסקרנות.

'לא זה ולא זה', השיב האב, 'לא עשינו דבר, וגם לא היינו עושים - בלי לשתף את המלמד בטיפול החדש. אבל מה אתה אומר, יש שינוי במצב? הסבר, הגדר, נו, תספר לי...' - הפעם, האב היה כמתחנן, נפעם לשמוע שיש שינוי... והמלמד בשלו: 'לא, זה לא יתכן! הרב א. היקר, זה לא יתכן שחל כזה מהפך אצל מושי. פתאום הוא מבין, קולט, יודע. אני שואל שאלה - אולי הוא נזקק לשתי דקות מחשבה, אבל לבסוף הוא משיב - תשובה חדה, ברורה, בהירה וקולעת. זה פשוט לא יכול להיות שזו קרה לולא עשייתם משהו... אז אנה, גלה לי את הסוד, אולי אני יכול לעזור בעזרתו לאחרים!' - שב המלמד וביקש...

והאב בשלו: 'לא עשינו כלום, באמת. אבל אני אבחן את הדברים מקרוב, מותר גם לי ליהנות מהנחת הזו...' ואכן, עוד באותו ערב, בשונו לביתו, ביקש האב ללמוד עם בנו. למרבה ההפתעה, אכן כן - הילד שלט שליטה די מלאה בחומר הנלמד, ניכר כי מעיינות החכמה נפתחו במוחו, הוא מבין היטב במה עוסקת הסוגייה וגם די שולט במהלכה. 'זה נס!' - כמעט שאג האב כשהתקשר בשנית למלמד, 'אבל אין כאן שום הסבר, זה פשוט קרה!'

אלא שמאחורי המהפך בחייו של הילד, יש גם יש סוד כמוס. את הסוד הזה גילה האב לאחד מידידיו, וממנו הגיעו הדברים אל הגה' צ' רבי צבי מאיר זילברברג שלי"ט א.א, שסיפר את המעשה כולו: ארבעים יום לפני אותה שיחת טלפון, רשם האב לעצמו על פתקית קטנה, התחייבות ברורה ונחרצת: לשמור את העיניים, להימנע מלהביט במקומות אסורים - ובכלל זה במכשירים שאינם ראויים. עד אותה קבלה, החזיק האב במכשיר סלולרי שיש בו ניסיונות מרובים בשמירת העיניים, מכשיר שאין דעת חכמים נוחה ממנו. היה קשה לו

סיפור לשבת - נכדתו של ר' כלפון הכהן זצ"ל פתחה את הקמיע ומצאה שכתוב בו...

(שהפכה בסיכומו של עניין גם כן לתרומה עבור הדפסת הספר). רבי שמואל הביע את התפעלותו. הוא התעניין בעדינות, מדוע אותו אדם נותן הוא סכום רב ללא היסוס. סיפור לו התורם, כי בעבר חלה במחלת הנפילה ב"מ. הוא שמע על הקמיע הזכור ונפלאותיו. לאחר מאמצים רבים עלה בידו להשיגו. והנה מרגע שנשא את הקמיע על גופו, התחיל לחוש בטוב! האיש רצה להשאיר את הקמיע אצלו למשך תקופה. כאשר קיבל את הקמיע, הובהר לו, כי הוא דחה את השבת הקמיע מיום ליום. הוא אמר: "מה אעשה ובקמיע זה תלויה בריאותי..." ברוך ה' מאז נסוגה מחלתו והתרפא כליל.

"כעת", סיים הנדיב, "בודאי אינך תמה מדוע נחלצתי ללא היסוס להורים תרומתי לספר, שחיברו אדם כה קדוש שחולל נס, שאני עצמי הייתי מעורב בו". בצוק העיתים. הקמיע היקר אבד לצערנו. חבל על דאבדין ולא משתכחין. (מעובד מתוך 'פניני הפלטה')

הרב זאוק"ל היה מעולם שח עינים ואף פעם לא הרים את עינוי - הפעם היחידה שהרים פניו הוא צעת שהולך להוציא פלסטרט ותמונה זו נשארה לנו מהדרת פני קדשו.

לנס. לא רק בעיניו לידה הקמיע חולל ישועות. אלא גם בריפוי מחלות שונות הקמיע הפליא לעשות עד שהתפרסם לקמיע מומחה. הקמיע הזה עבר במשך שנים מחולה אחד למשנהו. מפאת בגלל הביקוש הרב, הקמיע ניתן לכל אחד לזמן מוגבל של שבוע ימים בלבד. לימים, פתחו את הקמיע לראות מה רשום בו. סקרנות אחזה בכולם לגלות מהו הצופן הסודי, שחולל ישועות.

לתדהמתם, בקמיע היו רשומים הפסוקים של ברכת הכהנים "ויברך ה' וישמרך. יאר ה' פניו אליך ויחונך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום". ללא שמות, ללא ציורים וללא השבעת מלאכים.

...עשרות שנים חלפו מאז. הצדיק רבי שמואל עידאן זצ"ל עסק בהוצאה השלישית של הספר 'ברית כהונה' של רבינו הגאון כלפון משה הכהן זצ"ל. במשך מספר חודשים התעכבה ההדפסה בגלל שלא היה בידו את מלאוה הסכום הנדרש להוצאתו. מאן דהוא הציע לו לגשת לאדם מסוים בחיפה. "הוא בוודאי יעזור לך", אמר. רבי שמואל נסע לחיפה ונפגש עם אותו אדם. הם שוחחו על דא ועל הא. לאחר מכן דיברו על תרומה להוצאת הספר. כששמע אותו אדם את בקשתו של הרב, נתן מיד מאה לירות כתרומה ומאה לירות כהלוואה

נכדתו סבלה מקושי רב בלידות. הלידה גרמה לה כאב וצער רב. לאחר מכן היתה שוכבת על ערש דווני. בנוסף לכך, מספר פעמים הפילה את עובריה ב"מ. הדבר היסב לה עוגמת נפש מרובה. בצר לה פנתה אל סבה הגדול, והסיחה בפניו את צרתה. היא ביקשה ממנו, כי יואיל בטובו לכתוב לה קמיע, שישים קץ וסוף לכל צרותיה. "בתי, מעודי לא התעסקתי בקמיעות", הסביר לה הרב, "אך ברכה - אוכל לברכך, כי אני כהן".

משום מה הנכדה התעקשה והפצירה בו, כי היא חפצה דווקא בקמיע! לאחר מספר פעמים, שהנכדה באה ובכתה וביקשה שיכתוב לה קמיע, נכמרו רחמיו. הרב לא היה יכול עוד להשיב פניה ריקם. מה עשה? נטל פיסת נייר פשוט וקולמוס, טבלו בקסת וכתב לו מספר מילים. הרב קיבל את הנייר והושיט לה. "הנה לך קמיע כבקשתך", אמר.

הנכדה נטלה את הנייר בהתרגשות רבה. היא עטפה אותו והניחה אותו עליה. מאז, לא סבלה יותר. הלידות שלה עברו בנקל! עד מהרה התפשט ברחבי העיר ג'רבה שמעו של הקמיע המופלא. כל אישה שנתקלה בקושי בלידה, נשאה את הקמיע עליה. בטרם תחיל וילדה, ויהי

מעיוני המשפט

נזאת הגאון הגדול אב"ד בד"צ "זרע אמת" ואב"ד "יורה דעה" מורנו הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

אדם שנעשה ערב האם משתעבד גם ללא קניין? האם יכול המלוה לתבוע את ערב לפני שתבע את הלוה?

שלם ושליחותו דערב קא עבד מלוה כאילו הוא עצמו המלוה, עיי"ש. ועיין במחנה אפרים (הל' יביבית סי' י"א) שהביא שם מעוד ראשונים שערב משתעבד משום שנחשב שקיבל המעות עצמן עיי"ש. ועיין עוד באבני נזר (יו"ד סי' קנ"א), ובערך ש"י (ח"מ סי' קל"א סי"ד). ולגבי מש"כ הטור (נכ"י קכ"ט) הערב לחבירו משתעבד מה"ת אפילו בלא קניין, כתב הב"י שנלמד מהפסוק שנא' אצל יהודה "אנוכי אערבנו". וכתב הלבוש שם ואי לאו דקיבל יהודה מאביו דערב משתעבד, לא היה אומר כך. וכיון שכתבה התורה, ש"מ דדינא הכי הוא, עיי"ש. ועיין במהרש"א (ס"ק בחיובי אגדות) שהעיר על מאי דדרשינן בגמ', וכבר כתבתי את דברי הפרישה (סק"ל) וכן את דברי הב"ח. ועיין עוד בתומים (ח"מ קכ"ט סק"ל), ובט"ז (ס"ק), ובספר קרית ספר על הרמב"ם (הל' אשפות פ"ה).

והנה בהלכה ישנם שלושה סוגי ערבים: **א) ערב סתם. ב) ערב קבלן.**

ג) ערב שלוף דוץ. והנפק"מ ביניהם ש"ערב סתם" פירושו שקיבל על עצמו אחריות החוב שהיתה מיד המלוה ללוה, ובמידה ולא שילם הלוה אין המלוה יכול לתבוע את הערב לדין תורה תחילה, אלא קודם צריך המלוה לתבוע את הלוה, ובית הדין יחייבוהו, ואם אין ללוה ממה לפרוע את חובו, אזי יכול המלוה לתבוע את הערב שיפרע לו את חובו. אמנם כל עוד שהמלוה לא תבע את הלוה אין שעבוד לחיוב על הערב.

ו"ערב קבלן" היינו שקיבל על עצמו בשעת ההלוה את החוב לגמרי, כאילו הוא לוח מהמלוה, ואין כאן לווה ויכול המלוה לתבוע ממנו תחילה את התשלום אם ירצה. ואפילו שיש נכסים ללוה, זכותו של המלוה לתבוע גם את הלוה וגם את הערב קבלן.

ו"ערב שלוף דוץ" דהיינו שהערב נחשב ללוה גמור, והמלוה מתנתק מן הלוה ונועץ את עצמו על הערב לתבוע מהערב את תשלום ההלוה, ואין המלוה יכול לתבוע מהלוה לגמרי. ו"שלוף" פירושו כמי שאומר למלוה שלוף עצמן מן הלוה והנח לו, ו"דוץ" פירושו התקע בי לגבות ממני שאני ערב לו.

וגרסינן בגמ' (נ"ב קעג:) במשנה המלוה את חבירו ע"י ערב לא יפרע מן הערב תחילה, ע"כ. והסביר הרשב"ם עד שיתבע את הלוה לדין ויחייבוהו בית דין ואם אין לו מה לשלם, אז יפרע מן הערב כך מתפרשת הסוגיא. ואם אמר לו הלוה לערב 'הריני מלוה על מנת שאפרע ממי שארצה', באופן שכזה יכול ליפרע אפילו מן הערב תחילה.

עוד איתא בגמ' (ס"ס) אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה - לא יפרע מן הערב. והא מדתני סיפא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללוה - לא יפרע מן הערב, מכלל דתנא קמא סבר: לא שנו הכי ולא שנו הכי! חסורא מחסורא והכי קתני: המלוה את חבירו על ידי ערב - לא יפרע מן הערב, ואם אמר על מנת שאפרע ממי שארצה - יפרע מן הערב; במה דברים אמורים - בשאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה - לא יפרע מן הערב; וקבלן, אף על פי שיש

שאלה: מי שנעשה ערב לחבירו על הלוה שלוה, האם משתעבד הערב בלא קניין, או שצריך דוקא קניין? ומה הדין בכה"ג באופן שנעשה ערב בפני בית דין? והאם המלוה יכול לתבוע ומהערב תחילה, או צריך לתבוע קודם את הלוה, ורק אם אין כסף ללוה יתבע את הערב?!

תשובה: מקור דין זה בגמ' (נ"ב מדף קע"ג ואילך) ובהרי"ף והרא"ש בסוגיא. ובהרמב"ם (פכ"ו מהל' מלוה ולוה), וטור ושו"ע (ח"מ סי' קכ"ט). וז"ל הטור (ס"ס, סעי' א-ג): הערב לחבירו משתעבד מן התורה אפי' בלא קניין בד"א כשערבו בשעת מתן מעות אף על גב דמשתעבד נפשיה בלשון אסמכתא אם לא יפרע לך פלוני אני אפרע לך חייב דבהיה הנאה דקא מהימן ליה גמר ומקני ומשעבד נפשיה אפילו אם אין נכסים ללוה אבל אם לאחר שהלוה אמר אני ערב או שהיה אחד חונק את חבירו ליתן לו שלו ואומר לו הנח לו ואני אתן לך או שהמלוה תבע מלוה חובו ואמר לו הנח לו ואני ערב לך בכל אלו אינו משתעבד אלא בקניין וערב דב"ד לא בעי קניין; ולכאורה נראה ערב דב"ד היינו שנעשה ערב בפני ב"ד והרמב"ם כתב אף על גב דאמר בפני ב"ד אני ערב לא משתעבד אא"כ היו רוצים ב"ד לגבות מהלוה ואמר להם הניחוהו ואני אתנם או ערב לכם הואיל ויש לו הנאה דהימנוהו ב"ד באותה הנאה משעבד עצמו, עכ"ל.

ומן השו"ע פסק (ח"מ קכ"ט ס"ב) כדעת הרמב"ם בפירוש "אם נעשה ערב בפני בית דין" דהיינו שבית הדין רוצים לגבות מן הלוה ואמר להם הניחוהו ואני ערב, הרי"ז משתעבד.

וכתב מרן בב"י ז"ל: הערב לחבירו וכו'. בסוף בתרא (קעג:) מיייתי לה מאנכי אערבנו (בלאשית מג ט), עכ"ל: ועיין בב"ח, ובמהרש"א (נ"ב קעג:) שם.

ובפרישה (ח"מ קכ"ט סק"א) כתב ז"ל: ואין כוונת בית יוסף דנלמד מהא לחוד דהא מסיק הגמרא שם על זה זה לשונן מתקוף לה רב חסדא: הא קבלנותא היא דכתיב (בלאשית מז, ז) תנה אותו על ידי ואני אשיבנו אלא מהכא כו' בני אם ערבת כו' (משלי ו א) עיין שם אלא ריש הסוגיא נקט הבית יוסף, עכ"ל.

וז"ל הגמ' (נ"ב קעג:): א"ר הונא: מנין לערב דמשתעבד? דכתיב: אנכי אערבנו מידי תבקשנו. מתקוף לה רב חסדא: הא קבלנותא היא, דכתיב: תנה אותו על ידי ואני אשיבנו! אלא אמר רבי יצחק, מהכא: לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו; ואומר: בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך, נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי פיך, עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכך רעך לתת התרסק ורהב רעיק, אם ממון יש לו בידך - הנה לו פיסת די, ואם לאו - הרבה עליו רעים, ע"כ.

והסביר שם הרשב"ם שערבותו של יהודה ליעקב אע"ה היא שיהודה מקבל את כל האחריות על בנימין וכאילו מקבלו בידו והבטיח אחזירנו לך. ולכן צ"ל שנלמד מהפסוק "לקח בגדו כי ערב זר ובעד נכריה חבלהו" והסביר הרשב"ם לחק בגדו למלוה קאמר קרא, קח בגדו של ערב כי ערב בשביל איש זר דהיינו אמירה בעלמא דלא כתב הכא קבלנות עיי"ש. ועיין ברש"י (קידושין ז, ל"ה ואלקטש).

ובגמ' (נ"ב קעג:) מובא שם בשם רב אשי שהטעם שערב משתעבד לפרוע את חובו של הלוה במקרה ואינו משלם, כיון שיש לו הנאה לערב שהמלוה מחשיבו וסומן עליו כדי להלוות ללוה, בה גומר הערב בליבו ומשעבד עצמו למלוה. והסביר הרשב"ם 'בלב

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

הרב נסים יעקב עטייה שליט"א

נקודות אור | סיפורים של תיקון מיזות | אנשים שחזרו לכור מחצבתם | וחיזוק לאלו שעדיין...

סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל: לפני אירוסיו בחן אותו חמיו על ידי שני אנשים עמו במשך שלושה ימים בדברי תורה. לאחר שהיה חמיו מרוצה מידיעותיו בתורה וחפץ לגמור את השידוך, ביקש הרב אברמסקי לפגוש את המדוברת באומרו: "בחנתם אותי במשך שלושה ימים, אולם לא סיפרתם לי כלום אודות מידותיה ומעלותיה של הבת, ולכן אני רוצה לתהות על קנקנה ולהכיר את מדותיה ותכונותיה".

ואכן הסכים חמיו לבקשתו וקבע זמן לפגישה בין המדוברת לרבי יחזקאל. בני הבית

בעדינות מופלאה. היא לא הראתה כל סימני כעס או קוצר רוח על אף שהיה זה ברגע הכי קריטי בשבילה כשהבחור המיועד להיות חתנה מגיע. כשראה זאת הרב אברמסקי החליט על-אתר כי שוב אין לו צורך בפגישה עמה והסכים לגמור את השידוך מיד.

הוא הודיע לחמיו, על מפתח הדלת, כי כאשר ראה כיצד היא התנהגה ברוגע ובנחת בשעה לחוצה כזו ואין צורך להפגש כדי לבחון אותה... הכעס, שוב אינו צריך להפגש כדי לבחון אותה... והוסיף הרב אברמסקי לומר בדרך צחות שכבר אין צורך לשבור צלחת, משום שכבר נשברו הרבה צלחת... (הלמות עמלים - ח"ט)

שהתרגשו לקראת בואו של בחיר עולם הישיבות, הכינו את השולחן עם כלי הזכויות היפים והיקרים ביותר שהיו ברשותם. והנה בדיוק ברגע שהרב אברמסקי דפק על הדלת לפגישה עם המדוברת, אירע לפתע דבר בלתי צפוי: באותו רגע משך ילד קטן בשגגה ובלי שימת לב את המפה שעל השולחן ועמה נגררו כל הצלחות והכוסות עד שנפלו על הריצפה והתנפצו לרסיסים בקול רעש גדול.

ראה הרב אברמסקי מבעד לדלת כיצד המדוברת ניגשת מיד אל הילד הקטן בנחת וברוגע, אוזנת בידו בחביבות ומרגיעה אותו

המשך מעמוד 3 - מעייני המשפט

את חובו מהערב ובלישנא אחרינא הביא שם קוראין שם העירבון עלשם נוטריקון שלוף דוץ שולף עצו מן הלווה ותוקע עצמו על הערב והגמ' שם דורשת עלהפסוק (משלי יא, יט) "רע ירוע" שרעה אחר רעה בא על ערבי שלציון ומסבירה הגמ' שהטעם הוא לפי שהם עושים ערבות של שלוף דוץ שהמלוה היה גובה חובו מהערב מבלי לתבוע את הערב תחילה כיון שעיקר החיוב מוטל על הערב עיי"ש. וכ"כ המגיד משנה (הל' מלוה ולה פ"ה ה"ה) עיי"ש.

ועיין ברמ"א (יו"ד הל' ריבית סימן ק"ע סעי' א-ג) על מה שכתב השו"ע (קס) וז"ל: ישראל שלוה מעות מעובד כוכבים ברבית, אסור לישראל אחר להיות לו ערב. שכיון שבדיניהם תובע הערב תחלה, נמצא הערב תובע את ישראל ברבית שהערב חייב בה לעובד כוכבים. לפיכך אם קבל עליו העובד כוכבים שלא יתבע את הערב תחלה, הרי זה מותר. והנה ערב שלוף דוץ לא הובאו כאן בחו"מ ועיין בפתחי חושן (דיני הלוואה פ"ג הל' א') שכתב דין ערב שלוף דוץ

חובו. אמנם כל עוד שלא תבע את הלווה לא חל שעבוד וחובו על הערב.

סוג שני הוא 'ערב קבלן' - שמקבל על עצמו בזמן ההלוואה את החוב לגמרי כאילו הוא הלווה מן המלוה, ואין כאן לווה, ויוכל המלוה לתבוע ממנו תחילה את התשלום אם ירצה, ואע"פ שיש נכסים ללווה, זכותו של המלוה לתבוע את מי שירצה, או את הלווה, או את הערב קבלן.

סוג שלישי הוא 'ערב שלוף דוץ' - שהערב נחשב ללווה גמור, והמלוה מתנתק מן הלווה ונועץ עצמו על הערב לתבוע מהערב את תשלום ההלוואה. ואין המלוה יכול לתבוע את הלווה כלל. וישנם עוד הרבה פרטי דינים בהלכות ערב, וכמובן צריכים לבוא לבית הדין לברר שהלווה חייב כסף, והערבים, איזה סוג ערבים הם.

ועל כל אדם להזהר מלהיות ערב, שבזה הוא משתעבד, ורק אם ברור לו שהלווה אדם נאמן שבדאי יפרע לו, אז יסכים להיות ערב להלוואה. ויהי רצון שנזכה להגדיל תורה ולהאדירה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בבריאות איתנה ונהורא מעליא אכ"ר.

למעשה חיובו כלוה ממש ואינו נעשה שלוף דוץ כי אם בתנאי מפורש עיי"ש.

היוצא מכל האמור לעיל להלכה: מי שהלווה כסף לחבירו ע"י ערב, אע"פ שהערב משועבד למלוה, לא יתבע את הערב תחילה לדין, אלא תובע את הלווה חוזר אצל הערב ונפרע ממנו. במה דברים אמורים כשאין נכסים ללווה, אבל אם יש נכסים ללווה, לא יפרע מן הערב אלא מהלווה.

וכל זה מדובר בסתם ערב, אבל אם הוא 'ערב קבלן' מתחייב בתשלום ההלוואה לגמרי, ונחשב כמו הלווה, וביד המלוה לתבוע את מי שירצה, או מהלווה תחילה או מהערב תחילה, אע"פ שיש נכסים ללווה.

והנה יש ג' סוגי ערבים: 'ערב סתם' - היינו שקיבל על עצמו את אחריות החוב שהיתה מיד המלוה ליד הלווה, שאין המלוה יכול לתבוע את הערב תחילה כשלא פרע הלווה את חובו, אלא קודם כל תובע המלוה את הלווה לדין תורה, ובית הדין יפסקו שהוא חייב לשלם למלוה, ואם אין כסף ללווה לפרוע את חובו, אז יוכל המלוה לתבוע את הערב שיפרע לו

בית דין צדק ובית הוראה "זרע אמת" צדק צדק תרצה הלך אחר בית דין פה... (מנהדדן לב)

בית הדין לענייני ממונות | אישות | צואות | ירושות | הסכמי גרושין | קידושין | סיוע בעריכת חוזים | שלום בית

בנשיאות ובראשות אב בית הדין בד"צ "זרע אמת", בד"צ "יורה דעה", וראש כולל הוראה ודיינות "אורות חיים ומשה" אשדוד

אב"ד מקודש הרה"ג יעקב נסים עטייה שליט"א

ובהרכב הדיינים המצויינים: מרא דאתרא רמב"ש א' הרה"ג יצחק שרבאני שליט"א

ראש כולל הוראה ודיינות "חוקיו ומשפטיו לישראל" הרה"ג יצחק ביטון שליט"א

הדיין המצויין רב שכונת מקור ברוך ירושלים הרה"ג אהרון ירחי שליט"א

שעות פעילות בית הדין: בכל יום שני או רביעי בין השעות 14:30 - 18:30

באחד מסניפי בית הדין: שפת אמת 5 בית שמש / שכונת הבוכרים ירושלים / האדמו"ר מבעלו 39 אשדוד

לשאלות בענייני בית הדין פתיחת תיקים וכו' בפלאפון 054-8416719 (טלפקס: 02-9990043)

העלון יוצא לאור להצלחת הגה"צ נשיא מוסדות אורות חיים ומשה

הרה"ג דוד חנניה פינטו שליט"א

ולע"נ מרת אימו הצדקת מודלן מוזל בת מוחה שמוחה ז"ל ת.נ.צ.ב.ה.